

Адыгэ Мажэ

Голос
адыга

ТЫЗЭКЪОТМЭ - ТЫЛЪЭШ!
1923-рэ илъэсым
гъэтхалэм
щегъэжъагъэу къыдэкIы

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

№№ 148-149 (19914) ШЭМБЭТ, БЭДЗЭОГЪУМ и 30, 2011-рэ илъэс

● ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИЭП

ШЫШЪХЪЭІУМ и 1-р — ЗИ ХЭКУЖЪ КЪЭЗЫГЪЭЗЭЖЪЫГЪЭХЭМ Я МАФ

Адыгэ Республикэм щыпсэухэу лъытэныгъэ зыфэтшыхэрэр!

Автоном краеу Косовэ щыкIорэ заом зышъхъэ къы-
хъыыхъжынын зылъэкIыгъэ тыхэгъэгогъу адыгэхэр Хэку-
жъым зыригъэблэгъэжъыгъэхэр шышъхъэІум и 1-м
илъэс 13 мэхъу.

Лъэпкъэу зыщыцхэм, динэу алэжъырэм ыкIу чIыпIэу
зыщыпсэухэрэм ямылътыгъэу, къин хэфэгъэ тыхэ-
гъэгогъухэм яфедэхэр къаухъумэн зэралъэкIырэр Уры-
сые Федерациемрэ Адыгэ Республикэмрэ зэрэдунаеу
агъэлъэгъуэгъ.

Косовэ кыкIыжъыгъэ адыги 165-мэ Адыгеир гүфэ-
бэныгъэ хэлъэу апэгъокIыгъ, ахэм яунагъохэм граж-
дан ыкIу социальнэ ІэпыІэгъу аригъэгъотыгъ. УичIы-
пIэгъухэм уафэгумэкIын зэрэфаемкIэ щысэ дэгъоу пIы-
тэн пIъэкIыцт зи Хэкужъ къэзыгъэзэжъыгъэхэм ма-
мырныгъэрэ рэхъатныгъэрэ зыцагъотыгъэ къуаджэу
Мэфхъаблэ.

Злэпкъэгъухэр зэрэгъэуІужъыгъэанхэм игъогу къин
Адыгэ Республикэр пстэуми апэу рыкIуагъ, ІэкIыб къэ-
ралхэм арыс адыгэхэм ялIыкIохэм лъэныкIо пстэумкIи
адыриІэ злэпкъыгъэхэр ац егъэнытэх.

Гүхэлъ гъэнафэгъэ зиІэ республикэ программэу «Ти-
хэгъэгогъухэу ІэкIыб къэралхэм ащыпсэухэрэм адытиІэ
злэпкъыгъэхэр гъэнытэгъэанхэмкIэ ыкIи ахэм зягъэ-
ушъомбгъугъэанымкIэ Адыгэ Республикэм щызэшIуа-
хыхэрэр» зыфиІорэр республикэм щэгъэацкIэ, Къэра-
лыгъо Шъхъафитхэм я Зэдэпсэуныгъэ иІофхэмкIэ
Федеральнэ агентствэм зэдэлэжъэныгъэу дырIэ-
цтым ехъылIэгъэ Зэзэгъыныгъэми кIэтхэгъэх. А мэ-
хъанэишху зиІэ документхэм яшIуагъэ къэкIо лъэпкъыр
къэнэжъынымкIэ ыкIи хэхъоныгъэ ышIынымкIэ, адыгэ-
хэр зыщыпсэухэр хэгъэгухэм адырIэ зэгурыІоныгъэмрэ
зэблэгъэныгъэмрэ нахъ пытэнхэмкIэ. Мы аужырэ илгъэ-
хэм зи Хэкужъ къэзыгъэзэжъыгъэхэм ащыц нэгъырэ
900 фэдизмэ чIыпIакIэм ящыІэныгъэ зыпкъ шыра-
гъэуцугагъ, Іоф ашIэ, еджэх, унагъохэр ашIэх.

Непэ тилгъэпкъэгъухэм республикэм иэкIономикэ, игъэ-
сэныгъэ, икулътурэ, инэмыкI лъэныкIо зэфэшъхъаф-
хэм ялахъышIу ахашIыхъэ.

ТичIыпIэгъу лъанIэхэр, псауныгъэ пытэ, насып,
щыІэкIэшIу шъушIэнэу, дунаир мамырэу шъупсэунэу,
Адыгэ Республикэмрэ ти Хэгъэгоу Урысые Федераци-
емрэ джыри нахъ зтегъэпсыхъагъэ хъунхэм фэгъэхъы-
гъэ Іофыгъо пстэуми гъэхъагъэхэр ащышъушIынхэу
шъуфэтэІо!

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ ипшъэрылхэр
зыгъэацкIэу КЪУМПШЫІ Мурат

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм
и Тхъаматэу Федор ФЕДОРКО

Тизэлуклэгъухэр

УЗЭКЪОТМЭ, ЮФЫР ЛЪЭКІУАТЭ

Адыгэ Республикэм и Правительствэ зычлэт Унэм тыгуасэ щыклогъэ зэлуклэр хэкум къэзыгъэзэжырэ тилъэпкъэгъухэм ялофыгъохэм афэгъэхыгъагъ. Адыгэ Республикэм культурэмклэ иминистрэу Чэмышъо Гъазый зэлуклэр зерищагъ.

Хэкум къэзыгъэзэжырэ тилъэпкъэгъухэм юф ашлэ, еджэх, жыгъо хъяр къяклугъэу алыгътэзэ мэлсэх. Нэбгыри 102-мэ унагъо шашлагъ. Ащ даклоу, гумэклыгъохэри ялэх. Мэщфэшлэ Нэдждэт къызэриуагъэу, Урысыем ихэбзэ шапхъэхэр агъэфедэхэзэ, гражданствэм икыдэхын нахь Іэшлэху бгъэцклэн плъэкълъшт. Стлашъу Яхъем, Бэгъушгъэ Адамэ, Жъэу Мыхъамэт къызэриуагъэу, къэзыгъэзэжырэ тилъэпкъэгъухэр республикэм икономикэ фэлэжъэнхэм фэхъазырых, ау икыоу юф адашлэрэп. Мэфэхъаблэхэм ягумэклэ къы-

зыщегъэжырэ псыр ары — шлоишъ, ешгъонхэ альэкълэрэп.

Федеральнэ миграционнэ къулыкъум иотделэу Адыгэ Республикэм щыІэм ипашэ ипшгъэрылхэр зыгъэцклэрэ Шэуджэн Руслъан, Адыгэ Республикэм иминистрэху Беданэкъо Рэмзан, Натхъо Разыет, Чэмышъо Гъазый, АР-м лъэпкъ юфхэмклэ, Іэкълыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адырлэ зэпхыныгъэхэмклэ ыкли къэбар жъугъэм иамалхэмклэ и Комитет ипашэу Шхъэлэхъо Аскэр, нэмыклэхэри къагушылагъэх. Мэщфэшлэ Нэдждэт къа-

хилхъэгъэ гушшысэм яеплъыклэхэр къыраоллагъэх. Ар зыфэгъэхыгъэр Іэкълыбм шыпсурэ тилъэпкъэгъумэ адэлэжъэшт цыф хэхыгъэ Правительствэм иІэныр, куп хэхыгъэ ащ епхыгъэу зэхэщэгъэныр ары.

Чэмышъо Гъазый изэфэхысыжымэ къахигъэщыгъэ шлэжым зыкыгъэІэтыгъэнымклэ Дунэе фестивалхэм, лъэпкъ зэлуклэгъухэм мэхъанэшхо зэриІэр. Кавказ культурэм и Дунэе фестивалэу Тыркуем шыклуагъэм тиансамблэу «Ислъамыем» осэ ин къызэрэщыфашыгъэр, тилъэпкъэгъухэр лъэшэу къызэрэфэразэхэр ащ къылотэгъэх.

Зэхэхэм къышлэтыгъэ юфыгъохэм ягъэцклэн зэрэпылыштхэр Чэмышъо Гъазый къылуагъ. Журналистхэм яупчлэхэм джэуапхэр къаратыжыгъэх.

САХЪИДЖЪО Нурбий.

НыбжыкІэхэмрэ хэкум къэгъэзэжыгъэнымрэ

ТелъхъапІэхэм алыхъугъэхэп

Нэр плэпхэу, уеплъымэ, гъэтхэ къэгъагъэм фэбгъадэ пшогъоу Тыркуем къыкІыжыгъэ адыгэ пшъашъэм илъэс 20 ыныбжыгъэп. Ятэу Чэтэо Ибрахымэ зауэрэ хэкужым къэкІогъагъ, юфхэм ащыгъозагъ.

— Тыркуем сыкыпщыхъугъэми, Адыгеир силъэныкыо гупсэу слыгъэштыгъ, — къеІуатэ Чэтэо Днэф. — СыщыкІужыкеу сятэ къысфилуатэщтыгъ адыгэмэ тарихъ гъогуо къакулгъэр. Мыекъуапэ зэ сыкыакуи, зыщысплъыкыагъ. Сятэ хэкум къыгъэзэжы шлоигъоу гухэлхэр илагъэхэми, «тилъэпкъ итарихъ чыгу шъори шъукъэ-кІожьын фае» ыІоу унагъом исхэм «афигъэпытагъэп», ригъэзыгъэхэп. Тэр-тэрэу унашъо тшлынуу уахътэ къытитыгъагъ.

...Адыгеим иныбжыкІэмэ яфестивалэу Мыекъуапэ щызэхашагъэм еплъынхэу Чэтэомэ яунагъо тиреспубликэ къэкІуагъ. Адыгэ шъуашэхэр зэпэжыужыкхэу ныбжыкІэмэ ащыгъэхэу зэрэуджыкхэр Днэф зельэгъум, тилъэпкъ итарихъ ибаиныгъэ нахышлоу къыгурыуагъ. Хэкум къэкІожьынэу зэрэфаер ятэ рилуагъ.

Чэтэо Днэф Адыгэ къэралыгъо университетым члэхъагъ, Іэкълыб къэралыгъуабзэхэр зыщызэрагъэшлэрэ факультетыр къыуухыгъ, юфшлэпІи ащ къыщыратыгъ. Бэ темышлэу Тыркуем къыкІыгъэ клалэу Гоген Орхъан Іуклагъ, ныбжыкІэхэр шхъэгъусэ зэфэхъугъэх, сабыитІу зэдэгъотыгъ.

Орхъан убыхмэ ащыщ. Адыгабзэр къыгурэлэ, ау дэгъоу рыгушыІэн ыльэкълэрэп. Уахътэ ищыкІагъэу елыгътэ. Тыркуем шыпсэуэ футбол зэрэшлэщтыгъэр, спортым зэрэпышгъагъэр къелотэжы.

— Хэкум къэкІожьынэу фаер телъхъапІэмэ алыхъунэу, зэхэдз башэ ышлы-нэу щытэп, — къеІуатэ Гоген Орхъан. — ИщыкІагъэмэ, зэпымыгъэуо сыхъат 24-рэ юф пшІэн фае. УныбжыкІэу пшхъэ пгыгъыжын умылкъыныр къезгъэкІурэп. Сэ гуетыныгъэ схэлъэу кафем сыщылажэ сшлоигъу.

НыбжыкІэхэр еджакІо къэкІоштхэ?

А упчІэм Чэтэо Днэф джэуапэу къыритыжыгъэм тигъэгущылауагъэп. Тиреспубликэ иапшэрэ еджапІэхэр зэрэкІэлъэлугъэхэм фэшІ Іэкълыб хэгъэгумэ арыс тилъэпкъэгъумэ квотэ 70-рэ аратыгъ. Ащ ишлуагъэкІэ федеральнэ бюджетым къы-

хахызэ апшэрэ еджапІэхэм тилъэпкъэгъухэу ащеджэштхэм стипендиэ аратышт, фэгъэкІотэнхэр афашыштых.

— Тилъэпкъэгъу нэбгырэ 70-рэ Іэкълыб хэгъэгухэм мыгъэ къарытшын тлэжкІынэу сыгугъэрэп, — игушшысэхэр къеІуатэ Д. Чэтэом. — ТІэкІу гужъуагъэу юфым тыфежыагъэу къысшэху. Тыркуем ис ныбжыкІэмэ макъэ ятэгъэлэу шхъае, тедтэгущылухъанхэу тфэгъэхъугорэп.

Чэтэо Днэф инэлусэхэри тилъэпкъэгъу ныбжыкІэхэм яегъэджен егъэгумэкІых. Апэрэ илъэсым нэбгырэ 30 — 40 еджакІо къызыкІокІэ ащи уезэгъы хушгъэу Днэф елыгътэ. Опытэу шыІэр агъэфедэнышгъ, къэкІошт илъэсым тилъэпкъэгъу ныбжыкІэмэ яегъэджен Адыгеим нахышлоу щызэхашэн альэкІышт.

Тиреспубликэ иобщественнэ движениеу «Адыгэ Хасэр», хабзэм икыулыкхушлэхэр зэгъусэхэу юфым чанэу хэлэжъэнхэу тагъэгугъэ. Чэтэо Днэф къызэрэтиІуагъэу, Іэкълыб хэгъэгумэ ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм нахыбэрэ талукІэзэ, тигухэлхэр зэхэугуфыкІыгъэу ятІохэ зыхъукІэ, ежхэми хэкум анэлэу къыфагъэзэшт.

Гоген Орхъан тыркубзэр ары дэгъоу ышлэрэр. Ишхъэгъусэу Днэф инджылызыбзэр Адыгэ къэралыгъо университетым щызэригъэшлагъэш, урысыбзэмрэ инджылызыбзэмрэ тыркубзэр ягъусэу унагъом шагъэфедэу бэрэ къыхэкІы.

Япшъашъэ адыгабзэр арегъашІэ

— Адыгабзэр тимыщыкІагъэу тІорэп, пыдыз тшлэрэп, — къаІуатэ Днэфрэ Орхъанр. — Адыгабзэм ехылыгъэ тхылыхэри зэтэгъэгъотых. Тиadyгабзэ изэгъэшлэнклэ ІэпыІэгъу кыпфэхъурэр типшъэ-пшъэжыкеу Нэрыс. КІэлэегъаджэ фэтыубыти, адыгабзэр зэригъэшлагъ. Джы типшъэшъэжые тикІэлэегъаджэу тэлъытэ.

Нэрысэ ячэнэрэ классым шеджэнэу зегъэхъазыры. ІупкІэу, нэгущылоу адыгабзэкІэ къэбар гъэшІэгъонхэр къеІуатэх. Адыгэ пшъэшъэжыкеу кыдеджэрэмэ ащыщхэм тиadyгабзэ дэу зэрашІэрэм егъэгумэкІы.

— Сипшъэшъэгъумэ адыгабзэкІи, урысыбзэкІи садэгущыІэ сшлоигъу, — еІо Нэрысэ. — Сянэ-сятэхэм ямызакъоу, сятэжъэу Ибрахыми адыгабзэр сыгу рыхыным пае сищыкІэгъэ тхылыхэр къысфагъотых, дискхэм атетхгъэ адыгэ ордмэ сядэлэу, тилъэпкъ къашъохэр сшлогъэшІэгъонных.

Днэфрэ Орхъанрэ ясабыйхэу Нэрысэ Гунэсрэ ащэгущылуыкІых. НахыкІэр нахь класэу къащыхъузэ, гушыІэ дахэм шагъа-кІэрэп, адыгабзэр ащи зэрегъашІэ. Тилъэпкъ ишэн-хабзэхэр кІэлэцІыкІухэм ашлогъэшІэгъонных. Адыгэ шъуашэм идэхэгъэ зэрагъэшпэщтыр амышІэу ежхэми зыщалгъэ ашлоигъу.

— Тыркуем ис адыгэ ныбжыкІэмэ сыгу афэузы, — зэдэгущыІэгъур лъегъэ-кІуатэ Чэтэо Днэф. — Зыхэс лъэпкъхэм «ахэткІухъанхэм» ищынагъо шыІ. Илъэси 10 — 15 зытешІэкІэ, адыгабзэкІэ гушыІэу къахэнэжыщтыр зыфэдызщтыр сшлэрэп.

Зыщыщ лъэпкъым ичІыгу шыпсэуэ, Адыгэ Республикэм ия 20-рэ илъэс фэгъэхыгъэ мэфэкІ зэхэхэмэ зэрахэлэжъэштым, Нэрысэ адыгабзэкІэ тхыгъэ усэхэм къызэрджэштым Днэф егъэгущы-хо. Ишхъэгъусэу Орхъан изэфэхысыжымэ нэгущылоу къахигъэщырэр лъэпкъ шлэжым зызэриушъомбгъурэр, исабыйхэр гъогу тэрэз зэрэтетхэр ары.

**ЕМТИЛЬ
Нурбий.**

Сурэтым итхэр: Орхъанрэ Днэфрэ ясабыйхэр ягъусэх.

Непэ къэлэ паркым имэфэкІ

Къэлэ паркыр дэгъоу загъэцклэжы-гъэм ыуж зэхъокІыныгъэшІухэр фэхъугъэх. Ар иІэубытышІэу Мыекъопэ къэлэ администрациер кІэщакІо фэхъугъэу къэлэ паркым имэфэкІ непэ хагъэунэфыкІы.

Мыекъопэ къэлэ администрацием иІофышІэхэм къызэрэталуагъэмклэ, ини цІыкІуи къэлэ паркым имэфэкІ дэзыгосы зышлонигъохэр зэкІэ мы мафэм къырагъэблагъэх. МэфэкІыр пчэдыжым сыхъагыр 10-м рагъэжэнышгъ, пчыхэм сыхъагыр 11-м нэс паркым щыкІошт. А уахътэм къыкІошІ паркым чэфыгъомрэ гушІуагъомрэ къебэкІэу юфтхъэбзэ зэфэшъафхэр щызэхашэштых. Къалэм итворческэ куп анахь дэгъухэм, республикэм ихэшыпыкІыгъэ командэу КВН-м илигэ хэтхэм мэфэкІ юфтхъабзэр къагъэбаишт. ДжэгукІэ зэфэшъафхэр, зэ-нэкъокъухэр, нэмыкІ шъуашэм илъ къэгъэлэгъонхэр мымакІэу щыкІоштых.

КІэлэцІыкІухэу къэлэ паркым мы мафэм къащэштхэр пшысэм хэтыштых: клоуным, тхылыхэм ыкли мультфильмэхэм ахэт персонажхэм алуКІэштых. Ау зэкІэмэ анахь шІухъафтын шхъаІэу хуштыр къекІокІыр-къечыкІырэ джэгупІэхэм нахь кІэлэцІыкІухэм зэраша-Іамыхыщтыр ары.

Къэлэ паркым имэфэкІ дагосынэу, кІэлэцІыкІухэм чэфыгъор къабэкІэу загъэпсэфынэу зэхэщакІохэр къэлэдэхэм, хъаКІэхэм къаджэх.

КІАРЭ Фатим.

КІэлэцІыкІу

Тыгуасэ, бэдзэогъум и 29-м, Правительствэр зычлэт Унэм щыкІогъэ зэхэсыгъор непэ юфыгъо шхъаІэу шыІэхэм ащышэу кІэлэцІыкІу ІыгыпІэхэм яшын фэгъэхыгъагъ. АР-м и Премьер-министрэ игуадзэу Алексей Петрусенкэм ар зерищагъ. Зэхэсыгъом хэлэжыагъэх муниципальнэ образованиехэм япашэхэр.

ОАО-у «ПсэолъэшІыным шагъэфедэрэ констрoкциехэмрэ гъогущІэ машинэхэмрэ къыдэзыгъэкІырэ Вологодскэ завод» зыфиІорэм икыутамэу Адыгэкъалэ щыІэм нэбгырэ 240-мэ ателытагъэу кІэлэцІыкІу ІыгыпІэ Мыекъуапэ мы илъэсым щигъэгущыгъ. Мэлылфэгъу мазэм ар къызыІуахыгъэу мы мафэхэм юф ешІэ. Джыри мары нэбгырэ 80-мэ ателытэгъэ ІыгыпІэм ишын ригъэжъэшт.

Заводым игенеральнэ директорэу Василий Галюк къызэриІуагъэмклэ, ащ сомэ миллион 55-рэ пстэумкІи пэлухъащт, экологием ишашхъэхэм адиштэрэ материалхэм ахашІыкІышт, мэзипІлым къыкІошІ аухынышъ атынэу гухэлъ яІ. Нэужым псэуалгъэу агъэгущы-рэр зэрэгъэпсыгъэхэм къытегушыІэзэ, охътэ кІэкІым къыкІошІ ахэр бгъэгущы-хэу амал къэзгытырэ технологиеу Іэкълыб къэралыгъохэм ашагъэфедэрэм тетэу ежхэми юф зэрашІэрэр къылуагъ. ОАО-у «СКДМ»-м икыутамэ илъэситІум ехъугъ Адыгэкъалэ юф зыщишІэрэр, фэтэрыбз хъурэ унэ, фельдшерскэ-акушерскэ пунктхэр щигъэгущыгъэх, гъунэгъу субьектхэм ячІыпІабэми псэолгъэ зэфэшъафхэр ащишІыгъэх. ТапэкІи кІэлэцІыкІу ІыгыпІэхэр Мыекъуапи, нэмыкІ муниципальнэ образованиехэм ащигъэгущыгъэх зэрэхъазырхэр предпри-ятием ипашэ къыкІигъэтхыгъ.

Нэужым муниципальнэ образованиехэм япашэхэм яупчІэхэм джэуапхэр къаритыжыгъэх, финанс ыкли нэмыкІ лъэныкыоу къыдэлъытэгъэн фаехэм атегушылагъэх.

ХЪУТ Нэфсэт.

Хэкум къэзыгъэзэжхэрэмрэ щыІэныгъэмрэ

Хэкум къэзыгъэзэжхэрэмэ ІэпыІэгъу афэхъурэ Унэм (ДАР-м) ипашэу, Сирием и Адыгэ Хасэ иллыкІоу Адыгэ Республикэм щыІэ СтІашъу Яхъем гущыІэгъу тызыфэхъум, хэгъэгухэр зэзыпхырэ лъапкь Іофыгъохэр щыІэныгъэм къыпкырыкІыхэу ылъытагъ.

«Бэ шІэгъэн фаеу
тапэ илър»

— Сирием ис адыгэхэр ти-
республикэ ипсэукІэ щыгъуа-
зэх, — еІо СтІашъу Яхъем. —
Интернетым, гъзетхэм, теле-
видениемрэ радиомрэ яшІуа-
гъэкІэ тикъбархэр зэрагъа-
шІэх. Туристхэр ащ къызыхэ-
хъожьхэкІэ, лъэхъаным ехы-
лІэгъэ упчІэу яІэр нахь макІэ
мэхъу.

— Пэщэныгъэ зыдызеп-
хъэрэ ДАР-м ипшэ-
рылхэм заушъомбгъуа?

— Хэкум къэкІуагъэмэ
таІокІэ, ящыІэгъэ тхылхэр
агъэхъазырынхэм пае ІэпыІэгъу
тафэхъу. Дэтхэн Іофыр нахь
хылыгъэ хъугъэшъ, типшэ-
рылхэм язэшІохын тедгъэкІо-
дэрэ уахътэм зэфэшъхъафэу
укытегушыІэн плъэкІышт.

— Уахътэу
тежъугъэкІуадэрэм зы-
къегъэшъыпкъэжъыба?

— СшІэрэп нахь тэрэзэу
къызэрэсІоштыр. ХэкІыпІэр
къэгъотыгъуае зыхъукІэ, Іо-
фыр жъажъэу зэрэлъыкІуа-
тэрэм хэпшыкІэу уегъэгумэ-
кІы.

— Адыгэ шыум ыгу
кІодыгъэу сз зыкІи
сырихылаагъэп.

— Шыгъэчъэшым утесми,
угу зыкІодыкІэ шым имы-
закъоу, узыІукІэрэ цІыфхэми
укъалъэгъушт. «Шым къыри-
мьдзыхыгъэ шэсыгъэп» ады-
гэмэ пкІэнчъэу аІорэп ныІа.
Адэ гъогу чыжъэ узытехъкІэ,
къин горэм уІукІэшт, ульэпэ-
ошт. Ащ пае бгъэзэжыщта?

— «Шым ефэхырэм ны-
бэпхым тырелхъэ»
зыфилорэ гущыІэжъым
имхъанэ укытегушыІэ
пшІоигъуа?

— Къэзыгъэзэжхэрэм ят-
хылхэм ягъэхъазырын зэрэ-
къиныр хэта зымышІэрэр? Зы-
щыпсэуштхэм, ІофшІапІэу
яІэшт, нэмыкІхэм уягупшы-
сэн фае. Хэт сьд ыІуагъэми,
тельхъапІэ лыхъурэм иІоф
зэрэлъымыкІотэщтыр нафэ.
Тятэжъхэр ззо-банэкІэ ячІыгу

рафыгъагъэх. Джы къэзыгъэ-
зэжы зышІоигъомэ ягъогу зэ-
фэшІыгъэп — Іухыгъ. ДАР-р
ІэпыІэгъу афэхъуным фэхъазыр.

— КъэкІожьы
зышІоигъомэ япчъагъэ
хэхъуа?

— 2010-рз илъэсым шышъ-
хъІу мазэм и 1-м къышыуб-
лагъэу непэрэ мафэхэм анэсэу
къэтлыгътэн. КъэкІожьы ашІо-
игъоу нэгбырэ 57-мэ макъэ
къытагъэІугъ.

— Ахэр хэтха, тыда зы-
щыщхэр?

— Тыркуем — нэгбырэ 50,
Сирием — 4, Иорданием 3
къарыкІыжынэу загъэхъазыры.

— ЛъэкІышхо зІлэхэри

къэкІожьыщта?

— Пенсием кІуагъэхэр ахэ-
тых, еджэ зышІоигъомэ, Іоф-
шІапІэ къызэІузыхыным пылъ-
хэм тадэгущыІэ. ТхъамыкІэу,
ышъхъэ фэмыІыгъыжынэу зы
нэгбыри ахэтэп. Хэбзэ шапхъэу
щыІэхэр агъэцакІэхэзэ хэкум
къэкІожьынхэ, щыпсэунхэ
альэкІышт.

Сирием инеушрэ
маф

— О Сирием уцапІугъ.
Джырэ уахътэ ащ щырэ-
хъатэп. Тильэпкъэгъумэ
уадэгущыІа, ящыІакІэ
къыпфалыата?

— Мэзищ хъугъэу Сириер
хъал-балыкь хэт. Адыгэу ис-
хэм телефонкІэ сафытео. Ады-

гэ Хасэм итхъаматэу Исхъакъ
Акрам къызэриІуагъэмкІэ, бэ
къакІэупчІэрэр, яІоф рыкІо-
штым егъапэх. ГумэкІыгъу.

— Зэпэуцуныгъэхэм
цІыфхэр ахэкІуадэх,
ИнтернетымкІэ къэбар
дэгъоп къалопщырэр.

— Непэ нэс укІыгъи, уІагъи
адыгэу Сирием исхэм къахэ-
кІыгъэп.

— Адыгэхэр хэгъэгу поли-
тикэм хэщагъэхэ, бырсыр-
хэм ахэлажъэхэ?

— Адыгэхэр хабзэм ебэны-
хэрэп, хабзэри къапэуцурэп,
бырсырхэм ахэщагъэхэп. Ау
угупсэфынэу щытэп. Зэо-банэр
хэгъэгум щэкІо.

— Тильэпкъэгъухэр на-
хыбэу зыдэс къалэр
ошІа? Тхъапша адыгэу
Сирием исыр?

— Къалэу Хомс адыгэу
бэ дэсыр. Дамаск, Кунейтрэ,
Алеппо, нэмыкІхэри тильэп-
къэгъумэ япсэупІэх. Адыгэу
нэгбырэ мини 150-рз Сирием
исэу къалыгътэ.

— Хэкум
къэзыгъэзэжыгъэмэ я
Мафэ фэгъэхыгъэу ти-
гъзетеджэмэ сьда
къяпІо пшІоигъор?

— Репатриантхэм ягумэкІ-
гупшысэхэр хэбзэ Іоф хъугъэх.
Тафэраз тикъулыкъушІэхэу
къытлышплъэрэмэ. Адыгеим
лъэпкъэу исхэм тахэзагъэ,
лъэпкъ «зэщыхъуакІохэр» къыт-
хэкІыхэрэп. Тильэпкъэгъухэр
нахыбэ хъухэу хэкум къэкІо-
жынхэу, лъэпкъым ичІыгу щы-
зэрэугъоижьынхэу афэсэІо.

— Хэкум лъапсэ щызы-
дзыжыгъэхэр бэрэ
зэІокІэхэ, сьда
зытегушыІэхэрэр?

— Лъэпкъ зэхыхъэхэм, Ады-
гэ Хасэм изэІукІэхэм, концерт-
хэм нахыбэрэмкІэ тащызэ-
ІокІэ. Нэгъэплъэ Аскэрбий Іоф
зыдишІэгъэ фильмэм тигуапэу
теплыгъ. Апэзэо Ануар, Хъут
Аднан, Хъэлэо Джыхъад, Бай-
рам Мазин, БисІъан Изэт, нэ-
мыкІхэм джырэблагъэ гущыІэ-
гъу сафэхъугъ. Лъэпкъ шІэжъ
зэхыхъэхэр, адыгабзэм икьэ-
ухъумэн фэгъэхыгъэ зэІу-
кІэхэр еджапІэ афэхъугъэу
къысалауагъ. НыбжыкІэмэ
Іофэу адатшІэрэр щыІэныгъэм
нахышІоу диштэн фаеу сэ-
лыгътэ. Репатриантым и Мафэ
тыхэлэжъэшт, тикъбар гушІуа-
гъохэр къызэфэІотэжыщтых.

— ШъуиІофхэр нахь
дэгъоу лыкІотэнхэу
шъуфэсэІо.

— Тхъауегъэпсэу.
ЕМТИІЫІЬ Нурбий.

Сурэтым итхэр: Сирием
къыкІыжыгъэхэ тильэп-
къэгъухэу Байрам Мазин,
СтІашъу Яхъер, Хъэлэо
Джыхъад, Апэзэо Ануар,
Хъут Аднан, БисІъан Изэт.

АдыгеимкІэ пчъагъэхэм къалыатэрэр

Тхъапша къэкІожьыгъэр, къэхъугъэр?

Гъзетеджэхэр бэрэ къызыкІэуп-
чІэрэмэ яджэуапхэр ДАР-м къышчы-
таІуагъэх.

ТХЪАПША ХЭКУМ
КЪЭЗЫГЪЭЗЭЖЫГЪЭР?

Хэкум ичІыгу къэкІожьыгъэхэр,
кІалэу къафэхъугъэр а пчъагъэм хэ-

тэу, зэрэхъухэрэр 882-рз.

Мы илъэсым сабыеу къэхъугъэр —
14.

Хэгъэгоу къызэрыкІыжыгъэхэр:

Тыркуер — 486-рз

Сириер — 197-рз

Иорданиер — 43-рз

Косовэ 160-м нахыб

Израиль — 6

Къэзыщагъэу шъхъэгъусэ зІлэ
хъугъэр — 103-рз

А купым щыщэу Тыркуем къи-
кІыжи унагъо зышІагъэр — 58-рз

Сириер — 27-рз

Косовэ — 9

Иорданиер — 7

Израиль — 2.

ХЭКУМ КЪЭКІОЖЫ
ЗЫШІОИГЪОХЭР

Аужырэ илъэсым къыкІоцІ нэгбырэ
60 фэдиз къыкІэлъэІугъ. Тыркуем
къыкІыжы зышІоигъор зэкІэми ана-
хыб.

Лъапсэр пытэмэ, шъхьапэри пытэщт

Хымэ хэгъэгухэр къэзыбгынэ-хы ятэжъхэм ячыгуужь къэзыгъэ-зэжыгъэхэр Адыгэ Республикэ-ми, Къэбэртэе-Бэлыкъарми, Къэрэщэе-Щэрджэсми ащэпсэу. Ахэм зыкълэ ащыщ унэгъо зэгур-ыложьэу, зиланэ сыдыгуи зэгу-хыгъэ, зильфыгъэхэр хэкум ифе-дэ зыхэлъ Иофыгъохэм афэлэжъ-рэ Едыджхэм яунагъо. Нихъаирэ Шукранрэ зэгурьыло-зэдэлуужьхэр, адыгагъэм ишапхъэхэм арыгъо-зэрэ цыфых. Тыркуем къыху-хэгъэхэ, шыпсэуэгъэхэ, унагъо щыхъугъэхэ зэшъхъэгъусэхэм сыдыгъоклэ ялорэ-яшлэрэ зтефеу мыдзэу псэуштыгъэх. Арэу шыт-ми, хэкужым къагъэзэжыным ихопсаплэ гуклэ зыдагыгъыгъ. Къэлэ зтегъэпсыхыагъэм дэхсэу, зыфаер зэрагъотылъжъэу, ниб-джэгъухэр яхъоеу мепсэухэм, адыгэ чыналъэр яплэплагъ, ре-нэу ащ клэхопсыштыгъэх. Хымэ чыналъэм шырылэ «дышъэр» хэ-кум нахь щыжыгъунэу, Алахьта-лэм къарипсыгъэ шыкълэ ама-лыр хэкум нахь щыбэгъонэу зы-лытэрэ адыгэ унагъом япшъ-шъэжыгъе нахь зыкызылэтым, апшъэрэ шлэныгъэ шызэригъэ-гъотынэу Налшык къагъэлуагъ.

— Тиунагъоклэ апэу адыгэ чыгум къэзыгъэзэжыгъэр Та-мерис ары, — ело Шукран. — Тыр-куем къыклэу клэлитлурэ пшъэ-

шъитлурэ еджако Къэбэртаем къагъаклоти, ащ фэдэ амалыр блэттлупшышъугъэп.

Нихъаирэ сэрэрэ тиклэлэгъум къышублагъэу хэкужым къэд-гъэзэжыным гуклэ зыдэтлэ-гыгъыгъ, ау «пчъхэр зэрэзэфшъ-гъэхэм» амал къытитыштыгъэп тыхопсаплэ тылгылэсынэу...

Апэрэ амалыр къазыфыкьо-клым, Едыджхэм яунагъо ар къы-зыфигъэфедагъ. Яблэнэрэ клас-сым шеджэрэ яшъэожьыеу Едыдж игъусэу Шукран ипшъэшъэжы-е дэж къэклэуагъ. Нихъай пенси-ем оклофэ Иоф ышли, ари иунагъо къыхэжыгъыгъ.

Зэкъэкложьэу къагъэзэжы-ным зэрамылэкълэгъэм къин бэклае къафыхыгъ. Унагъом исхэр къэ-ралыгуишым арыгошагъэу зы-щыпсэугъэхэ уахъти ахэм къа-клугъ. Грузин-абхъаз заом илъэ-хъан Тыркуем шыпсэурэ якъош-хэр лэпылэгъу къафэхъунхэу къызэкложэм, урысыбзэрэ абхъа-зыбзэрэ ахэм зэрамышлэрэм къыхэкълэу, Тамерис зэдэклакълэу ялагъ. Пшъашъэр Абхъазым шы-лэу, Шукранрэ клалэмрэ Къэбэр-тэе-Бэлыкъарым шыпсэухэу, Ни-хъай Тыркуем къэнагъэу зыщы-штыгъэ уахътэр ушэтыплэ къы-ныгъ.

Едыджхэм яунагъо дэгъоу ашлэ тиреспубликэ исхэми хъакълэу ащ

къаглохэрэми. Ныбжыкълэхэми, нэжъ-лужъхэми, гурыт ныбжым итхэми яшхал, язэлуклал кафеу «Тамерис» зыфиорэр. Нихъаирэ Шукранрэ пенсием зэкложэм буж ар къызэлуахынэу агу къызыкълэ-гъэри.

— Хэкум къызытэгъэзэжъ лъэ-хъаным хымэ къэралыгъохэм къарыклэу атэжъ чыгуужым зы-шапхъыханэу, зыщэгъэпсэфы-нэу цыфыбэ къаглоштыгъ, — ело Шукран. — Къытфэклогъэ хъакълэхэм къалэм ичылплэ анахь дахэхэм зышъадгъэпхыгъэщтыгъ. Ащ буж купышлоу шыбгъэтлэ-сынхэщт, хъакълэхэр зыщыбгъэ-шлонхэ чылплэ тынч гъотыгъо-гъэ. Къалэм дэт шапхъэхэм клэлэ-гъуалэхэр ащызэхэсых, шъон пытэхэри ащашэх. Ащи гомылу ешлы уиунагъоклэ къыппэлэгъэ цыфым уахътэр щыдипхыным-клэ. Джащ ыпкэ къыкълэ итху-хыагъ тыхъакълэхэр къедгъэблэ-гъэнхэ тлэкълэнуу шапхъэ къы-зэлутхынэу. Апэрэмклэ апшъэрэ еджаплэм студентхэм апае кафе цыкълэу къышъызэлутхыгъ. Етланэ тирызыкэ къыклэупчлэрэр зэрэ-бэр къыдэтлэтыт, унэ шъхъаф хъакълэу тшлынэу къэтшъыгъ. Джы илъэс заулэ хъугъэу тилоф-хэр зэгурьылуагъэхэу тэлажъэ. Ныбжыкълэхэм анзымыклэу ти-шапхъэ къэкълэу сабыйхэр зыгу-сэ ны-тыхэри, нахыжъхэри. Пэ-сэрэ адыгэ хъакълэхэм афэдэу зэныбджэгъухэр, зэлахыкълэр щызэлукълэнхэу, тынчэу яуахътэ шагъэклонэу тыфэягъэти, ари къыддэхъугъэшъ, шыкур. Ша-пхъэм тшъышъэжыгъеу хэкум апэ къэкложыгъэм ыцлэклэ — «Та-мерискълэ» — теджагъ.

Зэкълэри сэ клэклэ. Икълухэ-кълэхэ имыкълэу, теурыкълэу-гъэклэ гъыжыгъыгъэу зы шхыны-

гъуи тыхъакълэхэм апэдгъохырэп.

Иоф горэ епхыжъхэным ыпкълэ уегупшысэ, нахышлоу зэрэху-штыр шъхъэкълэ зэогъэзафэ. Едыджхэм шапхъэ къызэлуахы-ным ыпкълэ Шукран тыдэ кълэ-гъэми зыщипхыгъэщтыгъ къы-лэзгъугъэр ыгъэфедэ шлоигъоу. Ар ишъыпкълэу Иофым зэрфе-жагъэри хъаулыгъ хъугъэп. Ша-пхъэм ыкълэу зэргъулэтыплэри, нэр ыгъэгъушлоу шагур зэрэзэгъэфа-гъэри зышлушлагъэр бысымгощэ гумызэгъэр ары.

Къалэм дэхсэми, хъакълэхэми лъэшэу агу рыхыгъэ шапхъэм илофышлэхэм гукълэу горэхэр ямылэу шытэп.

— Налшык къэлэ администра-циейм къин тегъэлэгу, — ело Шукран. — Ащ ипшъэрылтыр къалэр нахь клэракълэ шлыгъэныр, къэлэдэхсэм ящылэклэ-псэукълэ нахышлэм физикълэныр арэу сэ къысцэхъу. Тэри джары зыуж титыр. Арэу шытми, тызэгурь-лорэп. Цыфым чыгур ыщэфэу, унэ Иофшлэпэу къалэм ифедэ зыхэлъыр къышъызэлэуиэхэу, ащ изэрар гори зызэрымыхэкълэ, сыда пэрыохуу узыкълэфэхъун фаер?! Зы къэгъэгъэ куашэ згъэ-тлысыгъэмэ, чыгъ лъапсэр къэ-тлысыгъэмэ, псы клэслагъэмэ администрациейм илофышлэ къэ-сынышъ, ащ сыфимытэу, сизэ-рар къэсэгъаглоу къысылышт. Сэ къызгурьлорэп дехагъэм фэлэ-жъэрэ цыфым пэрыохуу уфэхъун зыкълэфаер. Джар гукълэошхоу сйлэшъ, шъуитхыгъэ къышыхэ-жугъэщынэу сыфай.

Тхэмклэ шыкур, цыф дэи зэ-рэщылэм емылтыгъэу, цыфы-шлур нахыб. Арышъ, тыгу дгъэ-кълэдырэл. Ныбджэгъу хъалэхэр бэу Къэбэртае щытилэх, ахэм лъэшэу сафэраз.

Мафэ къэс шапхъэм къычла-хъэрэмэ янахыбэр нахыжъхэм шыкълэгабэ зыхалъэгъорэ ныб-жыкълэх. Ащ епхыгъэу мары Шукран ылорэр:

— Сэ къэралыгъуабэмэ са-щылагъ. Ау тикълэ-гъуалэмэ афэ-дэу лэдэб зыхэлъ зы чыпнэи сыщырихылагъэп. Мыхъун зышлэ, зылуи мы шапхъэм сэ члэслэгъуагъэп. Шлэныгъэ зи-лэ, хэбзэ-бзыпхъэ зыхэлъ закълэ къытфакълэхэрэ.

Унэгъо зэгурьыложь уилэныр, уилыфыгъэхэр гъогу тэрэ тепшэ-шъунхэр насыпыгъэшху. Едыдж Нихъаирэ Шукранрэ зы къорэ зы пхурэ ял — Тамерисрэ Едыдж-рэ — тлурэ унэгъо шъхъафхэу мэ-псэух...

Тамерис КъБКЪУ-м инджылы-зыбэмклэ ифакультет къыухи, исэнэхъатклэ Иоф ышлагъ, мы уахътэм сабыитлэ еплу. Едыдж КъБКЪУ-м информатикэмклэ ифакультет диплом плыжыкълэ къыухыгъ, юрист сэнэхъати зэри-гъэгъотыгъ. Къэбэртэе Адыгэ Ха-сэм и Бахъсан къутамэ иллыкълэу КъБР-м и Общественнэ палатэ хэт, университетым информа-тикэмклэ шырегъаджэх, иканди-дат Иофшлагъэ джырэблагъэ Вла-дикавказ къышчыгъэшъыпкълэ-жыгъыгъ.

Пхъур зэрыхъэрэ унагъоми, къом псэогъу ышлэщтыр ллакълэу къызыхэкълэрымэ зэгурьылоным-клэ бэ ялытыгъэр.

Тамерис унэгъо шлагъо ихыагъ. Цэихэм яныс. Едыджи насыпы-шло хъугъэ. Бэшкълурхэм япху нысэу дгъотыгъэ, инэу тегъэра-зэ, лэдэби гукълэгуи хэлъ.

НЭКЪЭПЫДЖЭ
Замир.

Тизэдэгущыгъэхэр

«Модыклэ щэрджэскълэ къышъытаджэщтыгъэх, тичыгуужь тырку тышыхъугъ»

Хэкужыр жъалымыгъэклэ зэрагъэбгынэгъэ мухъаджырхэм къатекълэжыгъэ Клокло Эрл. Хэхэс щылаклэм идыджыгъи анэ чыгуи илшугъы ыгъэунэфыгъ. Инасып къыхыи илъэс 13 хъугъэу ибын-унагъо игъусэу хэкужым щэпсэу.

— Тэ тиллакълэу къышъежъэрэ Къэрэщэе-Щэрджэсым шылэ къуаджэу Лоу, абзэ ллакълэм ты-шщ, — къырегъажъэ игушылэ Эрл. — Тятэжъ Тыркуем къызе-хъажъ нэуж псэуплэ тфэхъугъэ къуаджэми ары ыцлагъэр. Буж-клэ къэлэ цыкълэу Азияе тыкълэ-кложыгъагъ, ары сэ сыкълэщы-хъугъэри. Нэбгырипшлэ тыху-штыгъэ, шым ядунай ахъожыгъ. Джыдэдэм зэшыпхъуишъэрэ зэ-шиплырэ тэху. Зы скъош Гер-манием щэпсэу, адрэхэр Тыркуем икълэлэ зэфэхъафхэм адэхсых.

— Эрл, адыгабзэр дэ-гъоу огъэлорышлэ. Ар зы-шлушлагъэр укызышъа-фыгъэ унагъор арыштын.

— Шыпкълэу къэслонышъ, бэр зызэгъэшлэжыгъэр сизэхэшылк къызэкълор ары. Тиунагъо исхэр нахыбэу зэрыгушылэщтыгъэхэр тыркубзэр ары, зэманыр къины-гъэти, тинахыжъхэм ныдэлъфы-бзэр тфаухъумэнэу, лэпкэ Иофри зэрафэнэу гукълэдэчи, къарыуи ялагъэп. Истамбул университетым

сызычлэхэу нэуж, сэ сфэдэ ныб-жыкълэхэм сырагъусэу, бэр зэ-гъэшлэнэу зезгъэжыгъэр, къалэм ихаси тыхахы, ащ бэ щызэдгъэ-шлагъэр. Джауштыгъэу хэкум къэ-клорэ гъогур зыхэсэхым, сыб-зи нахь къытлэагъ.

— Хэкужым укыфэзы-щэжыгъэ гъогуанэм сы-дэуштыгъэ укытехъанэу хъугъа?

— Хэкум фэгъэхыгъэ къэбар-хэр нахыбэу зыщызэхэсхыгъэр Адыгэ Хасэр ары, хэтрэ хэхэси анахь хъопсаплэу илэр къызы-щызгурьылуагъэри ары. Ау укълэ-кложым плэкълэнуу тыгугъэ-штыгъэп. Ар зыпкэ къыкълэрэ псэуэми ашлэ: къэралыгуитлэм ащызеклорэ политикэр ары къы-зыхэкълэрэ. 1993-рэ илъэсым Къэбэртэе-Бэлыкъар Республи-кэм сыкълэжыгъэ ыкълэ зызулэрэ Тыркуемрэ тиреспубликэрэ азы-фагу сыкълэжыгъэ, сыкълэжыгъэу си-тыгъ.

— Зэхэпхыгъэмрэ о уни-тлукълэ плэзгъугъэмрэ зэ-

бгъапшэхэмэ, сыд фэдэхэ
уиелпыкълэхэр?

— Зэхэсхыгъэ къэбархэм сы-нэгу къыкълэгууоштыгъэр джэ-нэт чыгу. Слэзгъугъэри джащ фэдэу къычлэжыгъ. Ащ буж ар псэуплэ зэрэфэхъуштыр зэу сшъхъэ исыубытагъ.

— Уилэпкълэгухэр сыдэ-уштыгъэу къыппэгъоклыгъэхэ?

— Сэрклэ тыдэ шыпсэурэ адыгэ псэуэри зэфэдэ, сынэ, сы-псэ. Мор сиблагъэшъ, мыр си-ныбджэгъушъ, модрэр зыкълэ къысхэтэп слоу зэхэсхыгъэр. Зэкълэми зы лэпкэ тыкълэхэкълэ-гъэшъ, зэрэхъоу тинахь дэгъу тлэ-тэу, тидэи нахышлэу зэрэтшлы-жыштым тыпылтын фае.

«Тыгухэр къышъуфизэлухыгъ, шъукълэжыгъ» зыфиорэ гушылэ-лэхэм ахэлъ шъорышлыгъэри дгъэунэфыгъэ. Ыпсэу шыщ ху-гъэу хэкум Иоф зезыфэрэ цыф-хэр тимаклэх. Ахэр нахыба-гъэхэмэ, «уай-уай» языгъэлогъэ лэпкълэу къырыкълэуштым тигъэ-гумэкълэжыштыгъэп. Лэпкълэу тыхэзэгъэжынымыклэ, псэуплэм-

клэ тилоф зэрэхъурэмклэ сытхъа-усыхэнэу сыфаеп. Ащ фэгъэхы-гъэу клэклэу къэслон: модыклэ щэрджэскълэу къышъытаджэщты-гъэх, тичыгуужь тырку тышыхъ-угъ. Ащ фэдэхэм сэ джэуап ясэтгыжы: «Москва укълэу урыс, Германием ушылэмэ нэ-мыщ охъуа?» сэлэшъ. Ащ бэ ре-гъэгупшысэ.

— Эрл, уилахылхэр Тыр-куем къынагъэх, ялофхэми уащыгуау. Тилэпкълэгу-хэм хэкужым къэзыгъэзэ-жыныгъэу фаеу ахэтыр ба?

— Шыпкълэу къэслонышъ, мэкълэ дэд ащ фэдэу ахэтыр. А Иофым епхыгъэу закон щылэп. Ащ шыпсэурэ адыгэхэми мыл-кълэу ялэп. Мыщ дэжыгъ бэр зэрамышлэрэми игугъу шытшылэ-нэп, сыда плэмэ а лэныкълэу Иофым изытэт Налшыкы шышлэ-гъоу. Мы къалэми дэс зыныдэлъ-фыбзэ зымышлэрэ адыгэ унэгъуа-бэ. Бзэм Иоф емыгъашлэу, къыз-фэмьыгъэфедэмэ, пфэхъумэштэп.

— Хэхэс щылаклэр пшъхъэ-клэ бгъэунэфыгъэ, ау пфы-

зэшлокыгъ уиунагъо ащ
пэлэпчэу пшлынэу. Уилоф
псэуэми уатэзыгъэгъушхоу,
шлэм уфэзышъэу уиунагъо
исхэм нэлэасэ тафэшлба.

— Сишъхъэгъуэ Жаннэ мы лэныкълэу шыщ. Джылэхъсты-нэй хэхъэрэ Исламые къуаджэм дэс Щэджырхэм япху. Хэкумрэ Тыркуемрэ азыфагу сызитыгъэ лъэхъаным нэлэасэ сыфэхъугъагъ. Унагъо тызэхъу нэужым Истам-бул илъэситфэ тыщыпсэугъ, етла-нэ къэдгъэзэжыгъ. Клэлэ нахы-жъэу Жэбагъэ Америкэм компь-ютер Иофхэмклэ университетыр къышчыгъэ, джыдэдэм Истам-бул Иоф шешлэ. Анахыкълэхэу Ас-лъанрэ Сэтэнаерэ клэлэеджакълэ. Зэрагоу, тшлэни тшчыгъыни тэгъо-ты, унэ Иофшлэпэ ти. Хэтрэ адыгэ унагъуи, къытклэхуэхэхэ-рэми хабзэр, намысыр ашлэжъэу къэхъунхэу Тхъэм телъэлу.

— Опсэу, Эрл. Тхъэм шъуэфаер къыжъуде-гъэхъу!

Дэгущылагъэр
ШХЪЭШЪМЫШ ИЗ.

— Мухьэмэд, сьд фэдэ мэхьанэ илэу пльытэра хэкужым кьэзыгъэзэжыныу фаехэмкIэ, адыгэхэмкIэ, Владимир Путиным кьыдыгъэкIыгъэ унашъом?

— Щэч хэлъэп Урысыем ицIыфхэу хымэ кьэралыгъохэм ащитэкъухагъэхэмкIэ, адыгэхэри ахэтэу, унашъом мэхьанэшхо зэригэм. Адыгэхэм хэкур зарагъэбгынэгъэ нэуж мы мафэр ары лъэпкъ итэкъухагъэр зы хьужынымкIэ гугъапIэ кьыгъэзэжыныу пльытэшъуштыр. Ау унашъор кьызыдэкIыгъэм шукIае тешлагъэми, тилъэпкъэгъухэр бэу ячIыгужъ кьыхажыгъэхэу тфэиоштэп.

— Адэ ар сыда зыпкъ кьIэу пльытэрэр?

— АщкIэ тельхьапIэ пшIын пльэкIыштыр мы дунаим зэхьокIыныгъэшхоу щыхъухэрэр ары. Ащ кьыпкъырыкIэу цIыфхэм яшэн-гъэпсыкIэхэми захъожьыгъ. Нэрылэгъоу цIыфхэм кьыз-шалъфыгъэ хэкум, атэжъ чIыналъэхэм гукIэ нахъ зафащэи хьугъэу сэлъытэ. Адыгэхэри ахэм ахэт.

— Мухьэмэд, атэжъ хэкум, КъЩР-м кьэмыкIожьыгъэхэу пфэиоштэп, ау нэрылэгъоу кьэзыгъэзэжыгъэхэм азычанэ мыщ кьызырэщымыуцгъэр.

— Ар шьыпкъэ. Дэгъоу сыщыгуагъ хымэ хэгъэгу кьыкIыжъхэрэр агу зэрэрагъэлэжъхэрэм. Сыдым ылъэныкIокIи Iэпэо-лъэпао къафэхъух, ащыщыби хьыкум Iоф ашIыгъэх.

ИлэскIэ узэкIэIэбжымэ, Тьркуем кьыкIи зы кIалэ таджэ кьэкIожьыгъагъ. Мы уахътэм ащ ежъ Iоф зэтыригъэпсыхагъэу мэлэжъэ. Ау апэдэдэ а кIалэр кьызэкIожьым, ащ ышъо дахыгъэм уклэмьупчI. МылкъушIу бгъодэлъэу, IофшIэным ыгу фызылхыгъэу кьэкIожьыгъэ кIалэм цIыф нэпэнчъэхэр кьыпэ-кIафэхэ, имылыкуи шуагъэкIодыгъ, хэкур ыбгынэуи кьыхэ-кIыгъ.

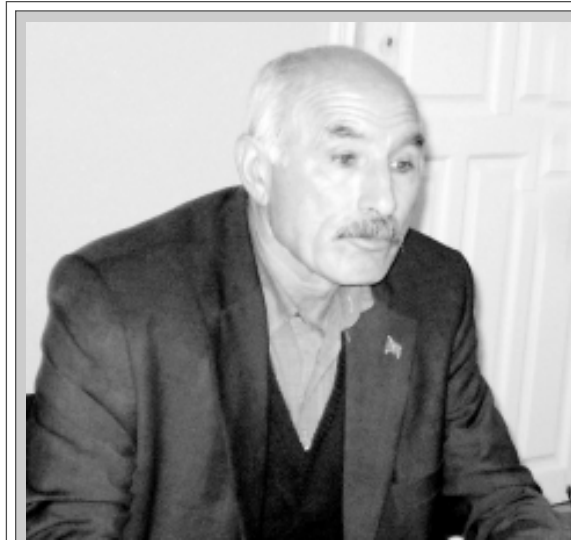
БлужкIэ а кIалэм зигъэзагъ АдыгеимкIи, КъэбэртаемкIи. Ау цIыф хьылэхэм арихьылIи, Iоф къащикIыгъэп. ЗэрэхъурэмкIэ, илэпкъэгъухэр зыдэщылъэ хэгъэгу пстэури кьызэпIкIухагъ, тыдэки шьыпкъагъэ кьыщыдызэ-рахьагъэп. ЕтIани, ащ фэдизкIэ хэкужым шьыпсэуным кIэхьопсыти, тиреспубликэ кьыгъэзэжыгъ. Ежым зэрилоу, «Сэ хэкужым сыщыпсэунэу сыфаети, сьд фэдэ кьыныгъуи кьызэсы-нэкIыгъ, спес хэлъ чIыналъэм сыкIынагъ». Ащ кьегъэлъагъо зыгу хэкужым ффабэр, зичIы-гужъ щыпсэунэу фаер сьд фэдэ хьэзаби кьызырамыубыштыр.

Джы тыщыгушIукIэу илэс хьугъэу а кIалэм тиреспубликэ Iоф шешIэ, тэри зэрэтлэгъэу Iэпылэгъу тыфэхъу. Хэку шулъэгъуныгъэмкIэ мыр щысэтэхыпIэу щыт.

— Хэкужым кьэзэзэжыгъэным Iоф тегушIэхэу забулэм, бэмэ алоу зэхэхыштыгъэ: «Тэ IофшIанIэ дэгъотырэп, тызыщыпсэуштыр чIыпIэр тфигъурэп, хымэ хэгъэгу кьыкIыжыгъэхэр сыда зыщыгуыгъэр?» Ащ фэгъэхьыгъэу о уигунышъэхэр сьд фэдэхэ?

— Щэч хэлъэп адыгэхэр тыхэгъэгу бэу кьыхажыгъэхэм тилъэпкъ фэдэшхо кьызырэфэхьыштыр. Анахъ шъхьалэр — лъэпкъыр нахьыбэ хьушт. ЕтIанэ, кьэкIожьыныу тэзыубытагъэхэм мылкъу алэкIэлъ, тэч нахьы нахьышIоу лэжъаIэ ашIэ, сьд фэдэ Iофи дэшъахыхэрэп. Арэу зыхъукIэ, ахэм IофшIанIэхэр кьызылэуахыштыр, цIыфыбэмэ

ЩЭРДЖЭС Мухьэмэд: «Хэкунчъэр нынчъэм фэдэ»

Урысыем ицIыфхэу хымэ кьэралыгъохэм ащыпсэухэрэм хэкужым кьагъэзэжынымкIэ фитыныгъэ агъотыгъагъ УФ-м и Президентэу Владимир Путиным кьыдыгъэкIыгъэ унашъом ыпкъ кьыкIэу. Джащ щегъэжъагъэу шышъхьэлум и 1-р хэкужым кьэзыгъэзэжыгъэ тилъэпкъэгъухэм я Мафэу алытэ.

Мы Iофыр зэшIохыгъэ зэрэхъугъэм, ащ хэлъ пэрыохъухэм, лъэпкъ Iофыр зэрэлъыкIуатэрэм къатедгъэгушIэнэу джырэблагъэ КъЩР-м и Адыгэ Хасэ итхьаматэу Щэрджэс Мухьэмэд тылукIагъ.

ИэнатIэхэр, лэжъапкIи кьаратшъуштыр.

ПсэупIэ чIыпIэхэмкIэ хэклипIэ зэфэхъафхэр щылэх. БэмышIэу тэ кьэзэкъ лъэпкъым зыкытфигъэзагъ «Тыздэгъу-гъэгъушI, хымэ кьэрал кьыкIыжыныу фэе шъуилъэпкъэгъухэр зыдэгъугъэтысшIт чIыпIэ шъуфимыкIумэ, тэ тызыщыпсэурэ чIыпIэхэми къащыуцунхэу амал шьоттыштыр» аIуи. Ахэм дэгъоу кьагурэIо кьэкIожьыныу фаехэм мылкъу зэралэкIэлъыр, зэрэIофшIаIохэр, агъэлажъэхэрэм игъом лэжъапкIэ зэраратыштыр. Арышъ, ащ фэдэхэр зызыхагъэ-тысхьэхкIэ, якъутырэу хэкло-дэгъэхэрэр кьарагъэлэтыжыштыр.

ШъушIошъ жъугъэхъу, кьэзыгъэзэжыныу фаем псэупIи едгъэгъотыштыр, ахэр зыщетысэхынхэ, зыщыгупсэфынхэ алъэкIыштыр чIыпIаби тил. Ау анахъ шъхьалэу кьыдэтлътэи фаер тилъэпкъэгъухэр кьызытхэгъысхьахьэхкIэ, тилъэпкъ изыужыжыныгъэ фэлажъэхэу щытыныр ары. Ар тицIыфхэм кьагурьIорэп.

— КьэIожьыныу амал зыгъотырэмэ бэмэ кьагъэзэжыгъэ, гушIэм пэе, тиреспубликэ?

— Шьыпкъэр пIоштмэ, цIыфхэм кьызырашъыуэрэм фэдэу кьэкIожьыныу фаер ащ фэдизэу бэп. Джырэблагъэ кьэтлътытагъэти, КъЩР-м хымэ хэгъэгу кьыкIыжыгъэ тилъэпкъэгъухэми, ахэм кьаIэхъухажыгъэхэми пстэумкIи щыпсэурэр нэгъырэ 16 нылэп. Тиреспубликэ кьызырэщымыуцухэрэм лъапсэу иIэр тигучылагъ, тикъэрарынчъагъ, тизэхэтыкI.

НэмыкI пэрыохъоуи макIэп кьэкIожьхэрэм ятхыгъэр зэтебгъэпсыхьаным пылгыр. Адыгеими, Къэбэртаеми кьын кьыпымыкIэу мы Iофыр зэшIуагъэкIыгъ. Тэ таджэкIэ тхыгъэ гъэпсын Iофым бэ кьыпагъэкIырэр. Ащ ыпкъ кьыкIэу хэкужым щыпсэунэу кьэзыгъэзэжыгъэхэрэм агу зэпакIы, ашъхьэ арагъэхьыжъэжы.

— Мухьэмэд, Владимир Путиным кьыдыгъэкIыгъэ унашъомкIэ Урысыем ицIыфхэм яхэкужъ кьагъэзэжыгъэ. Ахэм афэгъэхьыгъэу телевидениемкIэ кьэтыныбэ тэлъэгъу. Адэ тичIыгу кьыхажыгъэу фаехэм афэгъэзагъэу сьд фэдэ программэха чIыпIэ хабзэм ыгъэунэ-фыгъэу Iоф зышIэхэрэр?

— Тиреспубликэ иунэшъошI IэнатIэ техэгъэ хэбзакIэм шIум ылъэныкIокIэ тыщэгъугъы. ЫкIи Iоф дэтшIэнэу тыфэхьазыр. Ау непэкIэ кьэзыгъэзэжыныу фаехэм афэгъэхьыгъэу Iоф ашIэу программы, комитети щылэхэу сэ кьэсIошъуштыр. Ауштэу зыщыштыр тэ тыхэку закъу. Ащ пэе тыхасэ зыпылъ лъэныкIохэм ащыщ зичIыгужъ кьыхажыныу фаехэм афэгъэзагъэу программэ зэхэгъэуцогъэныр, комитети зэхэцэгъэныр. Шьыпкъэ, хэсэ закъокIэ а Iофыр зэшIохыгъэ хьуштэп. Мы Iофым республикэ пашэхэр кьыхэлэжъэнхэ фае.

Сэ а IофымкIэ сигушпысэхэр республикэ пашэм сIоштыгъэх ыкIи кьыддыригъаштэщтыгъэ. Ащ фэдэ комитет тиреспубликэ цызэхашэмэ, ащ пашэ фашIын фаер адыгэ лъэпкъым щыщын фае. Сыда Iомэ адыгэ лъэпкъым фэдэу хымэ кьэралыгъохэм ащитэкъухагъэу лъэпкъ кьэгъотыгъуагъ.

НэмыкIэу кьэзыгъэзэжыгъэхэрэм Iэпылэгъу афэхъунэу фонд хэжыгъэ щылэн фае. Хэкужым кьэблэгъэжыгъэхэрэм яшIуагъэ языгъэкIыштыр цIыфхэри щылэх, ау хэгъэгу программэ тилэн фае ащ дэлэжъэнэу. АщкIэ шысэ тфэрэхъух КъБР-р, Адыгэ Республикэр.

— А чIыналъэIум кьарыхажыгъэр, Iэпэ-лъэпао афэхьыгъэхэу зIоф зылэжъэхэрэр макIэн...

— Шьыпкъэ пIорэр. Урысыем хымэ хэгъэгу кьыкIыжыгъэу тилъэпкъэгъоу кьыхажыгъэр минитум нэсы. Ащ щышъу 1700-р Къэбэртаем шетIысэхыгъ, адрэхэр Адыгэ Республикэм щылэх. ТалъэныкIокIэ кьэзыгъэзагъэр 50-м нэсырэп. Сыщыгуагъ IофшIэпIэ лъэшхэр зэтырагъэпсыхагъэхэу IофшIэн зымылэхэм зэрарагъэгъотыгъэм. Тырыгушхо-нэу ащ фэдэу тэ тилэр зырыгъ.

— «Зэрафыгъэхэ чIыналъэр ары зыдагъэзэжыгъэрэр» зэрэIорэм о деогъашта?

— Хьау, сэ ащ сигъэрэзэрэп. Сыда Iомэ, тарихым кьызырэгъэлажъорэмкIэ, адыгэ лъэпкъым хэкужыгъэр рагъэбгынэнэу унашъо зашIым, апэдэдэ а Iофыр кьызыщыкIадзагъэр бэслынынэхэм адэжъ. ТалъэныкIокIэ фэдэу цIыфыбэ хэкум зы чIыпIи цырафыгъэп. Арышъ, зэрэпIон фаер мыщ фэдэ: «ЦIыфыр зыщетысэхырэу гуапэу кьызыщыпэгъокIыхэрэ, Iэпэ-лъэпао кьызыщыфэхьыгъэхэрэ чIыпIэр ары».

Ары Къэбэртэе-Бэлъкъарым, Адыгеим нахьыбэу кьызкIащыуцухэрэр.

— Мухьэмэд, хасэм илахьышIу хэлъ хымэ хэгъэгуи ащыпсэурэ тилъэпкъэгъу куп тичIыналъэ зэрэщыкIагъэм.

— Хэкужыгъэр зэрагъэлэгъунэу тилъэпкъэгъухэр кьызырэблагъэхэрэм хасэм илахьышIуи хэлъ. ГушIэм пэе, ащ ищыс Тьркуем, Иорданием, нэмыкI кьэралыгъохэм кьарыкIыгъэ сабыгъхэр тыхэку зэрэщыкIагъэхэр. ТичIыпIэ дахэхэр, лъэпкъыр зэрыгушхорэ цIыфхэр, IофшIэпIэ лъэшхэр, тарих мэхьанэ зилэхэр адгъэлэгъугъэх, ащ дедгъэхьы-хынхэ мурадри тилагъ.

Мы Iофым анахъ шъхьалэу хэлъыр тиныбжыкIэхэр зэрэ-зедгъашIэхэрэр, зэрэзэтшалIэхэрэр, тичIыпIэ дахэхэм тилъэпкъэгъухэр зэрагъэдгъэхьыгъэхэрэр, мыщкIэ кьэкIожьыным зэрэкIэдгъэхьопсыхэрэр ары.

БэмышIэу зы куп дгъэхьэ-гъэти, ахэм мырэгъуштыр аIоштыгъэ: «Къэбэртаи, Адыгейми ташылагъ, ау тыщыпсэунэу тыкыздэкIожьыныу тызыфаер щэрдэгъэмэ ячIыгу». Анахъэу згъэшIэгъуагъэр илэс 12 нахъ мыхъугъэ кIалэм ащ фэдэ тизэлукIэ кьызырэщылагъэр ары. «СыкIожьмэ, сянэ-сятэмэ сачыкIащт» зелом, «сунэ-уятэмэ уащыкIэ хьушты, о усабий» ралоужыгъ. «Хьау, сызкIащыкIащтыр адыгабзэр зэрэсамыгъэшIагъэр ары. Сыкышъодэлъушъ, шъуэрыгушIэрэ бзэр мэкъамэм фэд. Ащ фэдэ бзэ дахэр сэ сыда зыкIэсымышIэн фаер», — кьаритыжыгъэ джэуап.

Арышъ, джащ фэдэ зэхьыныгъэхэр тымыгъэкIодынхэр, кьыгъэблэгъэрэ ныбжыкIэхэм агу кьыщыуштыгъэр алэкIэтымыгъэзыныр ары пшъэрылъ шъхьалэр.

— Мухьэмэд, адыгэ Iофым узыхэтыр непэн. Тилъэпкъэгъухэр зыщыпсэухэрэм бэрэуащылагъ. Сыда дэу ыкIи дэгъоу хэхэс псэукIэм хэлъыр?

— Хэхэс гъогур зыкIи дэгъоп. Тэ тыхэхэсхэм ятIуаIлэрэм фэд зыхэку имысыжъ тилъэпкъэгъухэм зыщыпсэухэрэм яцIыфхэм кьаралорэри. «Хэкунчъэр нынчъэм фэд» ало. А гушIэлэжым имэхьанэ хэткIи нафэ. Хэхэс адыгэхэмкIэ непэ анахъ гукъаор бзэр зэрашIокIодырэр ары. Тьркуем щыпсэухэрэм яIоф нахъ шынагъу.

Пстэуми анахъэу зилъэпкъэ Iоф

зезыфэшъоу, зыбзи, зишэн-хабзи кьызытэзыгъэнагъэхэр Израиль щыпсэурэ кьоджитIур ары: Рихьаныерэ Кфар-Камэрэ. Мыщ сабыгъхэм бзэр щарагъашIэ, лъэпкъ шэн-хабзэхэр кьаIэхъухьэхэрэм шахалъхьэх.

Шьыпкъэр пIоштмэ, а адыгэ кьоджитIум кьаIэхъухьэхэрэм адыгабзэр, шэн-хабзэхэр зэрарагъашIэрэр зыплъэгъукIэ, КъЩР-м адыгабзэм изэгъэшIэн ащ фэдэу щегъэгумэкIэхэу пфэ-иоштэп. Джащ фэдызымкIэ сьд ылъэныкIокIи мы кьоджитIур щысэтэхыпI.

— Адыгабзэм тытегушIэ-Иэмэ, хымэ кьэралыгъомэ ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм бзэр ашIэнымкIэ Iэпылэгъу тызэрафэхъуштыр амалхэм тачыбгъэзэжыгъэмэ тигонагъ.

— Зы уахътэкIэ узэкIэлэ-бэжымэ, Тьркуем щылэ Адыгэ Хасэм итхьаматэ кьытэлъэ-лугъагъ адыгабзэр ышIэу, сабыгъхэр ригъэдженхэ ылъэкIынуу зы нэгъырэ афэдгъэкIонэу. ЫкIи зы кIалэ Тьркуем дгъэкIогъагъ, зы илэсэ ащ Iоф кьышIилагъ.

НэмыкI хэгъэгъухэм ащыпсэурэ хасэхэри а IофымкIэ кьытэлъэлъухэшъ, мы Iофым зедгъэушъомбгъун тимурад. Нэрылэгъу тыхэкогъухэр зыщыпсэурэ хэгъэгъухэм тэ дгъаIорэм нахьы нахьыбэ ткъош республикэхэм зэрагъаIорэр.

Мы Iофым нэмыкI екIоллакIи иI. Унагъо зымышIлэгъэ кIэлэ ныбжыкIэ ащ зыдгъаIокIэ, тэ тыщэгъугъы ыгу рыхьын пшъащэ ащ кьышIигъотынэу, кьызыдищэу кьэкIожьыныу. Ащи мэхьанэшхо иI. Зэпхыныгъэхэр нахъ гъэ-пытэгъэнхэм ары изы амал.

— Мыщ фэдэ унчIэ кьэу-цугъэу щытыгъэ: «Хымэ кьэралхэм ащыпсэу Урысыем кьэзыгъэзэжыгъэу фаехэм урысыбзэр ашIэн фаеу». Ащ фэгъэхьыгъэу сьд фэдэ хэклипIа адыгэхэм яIэр?

— «Соотечественники» йлоу Урысые фонд щыл. Тимурад а фондым кьыбгъодэкIэу тикIэ-лэгъаджэхэр адыгэхэр зыщыпсэурэ хымэ кьэралхэм Iоф къа-шаIлэнэу дгъаIохэу дгъэпсы-нэу. МыщкIэ кьызыфэдгъэфедэн тигухэлъ тыхэкогъухэри Урысыем ицIыфхэу зыщыткIэ, адыга-бзэм даклоу урысыбзэри ахэм ашIэн зэрэфаер. БзитIури язы-гъэшIэштхэр тэ кьэдгъотыштыр.

Арышъ, хасэхэм япшъэрылъ шъхьалэр амалхэр кьызыфэдгъэ-федэхэу хымэ кьэралыгъом щыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм зэрэтфэлэкIэу тадэлэпылэныр, яхэкужъ кьамыгъэзэжыштырми, бзэр, хабзэр алэкIэмызхэу псэ-унхэр ары.

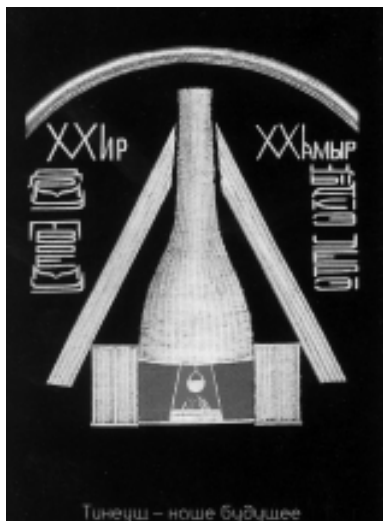
— Хэкужым кьэзыгъэзэжыгъэхэм я Мафэ ехъулIэу зыхэкужъ щыпсэурэ адыгэхэм, хымэ кьэралхэм ащитэкъухьыгъэ тилъэпкъэгъухэм сьд фэдэ псалъэкIэ зафэбгъэзэнэу уфая?

— Лъэпкъэ Iофыр хэт сьдэу кьышымыхъуми, тыгу дгъэкIо-дынэу щытэп. ЩыIэныгъэр куп-цэм фэд. Кушэрэхым ыцэхэр ычIэгъ зэрэхъухэрэм фэдэ къаб-зэу ышъхьагъи дэкIоежыштыр. Ащ кьыкIырэр лъэпкъым изэман хьылъэхэр IукIотынхэшъ, шIур кьызырэкIоштыр ыкIи ар зэрэ-мычыжъэр ары.

ТэркIэ анахъ пшъэрылъ шъхьа-Iэу кьэуцурэр тыдэ тыщыпсэу-ми, сьд фэдэ чIыналъэ тыщи-тэкъухагъэми, лъэпкъэу тыкы-зэтенэныр, тыбзэ, хабзэхэр, та-рихьыр кьызырэтыухъумэштхэм, ахэр кьыткIэхъухьэхэрэм ахэлъ-хэу кьэдгъэгъэдженхэмкIэ зэкIэ тшIэныр ары.

ДэгъушIагъэр
ЩОХЪУЖЪ Люсан.

Искусствэр — тибайныгъ

Джэныкъо машлом тыкъегъэфабэ

Адыгэхэр дунаим нахышлоу щашлэнхэр хэта зэлъытыгъэр? Упчлэм иджэуап къэгъотыгъошоп. Арэу щытми, Адыгэ Республикэм культурэмкIэ изаслуженнэ IофышIэу СтIашъу Юрэ фэдэхэм уакырыплъы зыхъукIэ, лъэпкъым итарихъ, ишэн-хабзэхэр цыфмэ зэрэбгъэшлэштхэ шыкIэхэр нахышлоу къэгъотынхэ плъэкIыштэу олътэ.

СурэтышI-модельер цIэрылоу СтIашъу Юрэ адыгэ шъуашэмэ гупшысэу ахильхэрэр илофшлагъэ къыщелъатэ. Ащ даклоу, пкъыгъоу ышIыхэрэм дунэе мэхъанэ яI.

Урыс-Кавказ заор лъэпсэич заор адыгэхэмкIэ зэрэщытыгъэр, егъэзыгъэкIэ тильэпкъэгъухэм ятарихъ чыгу зэрабгынагъэр «Шъхъарыхъон» зыфиIорэм къегъэлабгъо. Жьогъо 12-р, щэбзищыр ащ тешIыхъагъэх, заор зауыхыгъэ 1864-рэ илъэсыр тIогъогогъо тетхагъ. Урыс-Кавказ заор зауыхыгъэр Дунэе Адыгэ Хасэм изэлукIэхэм къащало зыхъукIэ, СтIашъу Юрэ «Шъхъарыхъон» ышIыгъэр тамыгъэ

хэхыгъэу къагъэлабгъо.

Адыгэхэр тхъаусыхэхэу, тхъамыкIэгъо гъогоу къакIугъэр къыкIалотыкIыжъэу гъашIэр къахынэу фаехэп. Тарихъыр зыщамыгъэгъушпшэу апэкIэ маплъэх, нахышIум щэгугъых. Ар къыдилъыти, «Джэныкъо машIор» СтIашъу Юрэ илофшлагъэмэ ахигъэхъуагъ.

УрысыбзэкIи адыгабзэкIи «Мамаыр» ылоу тетхагъ. Адыгэ-

мэ нахыпэкIэ къамылыр, псым къыхахыгъэ уцыр унашхэм тыралъхъэщтыгъэх. Европэм инэшанэхэр ыгъэфедэхэзэ, Ю. СтIашъум «Джэныкъо машIор» ышIыгъ, нахъ зандэу унашхэр ыгъэпсыгъ.

— Уиунэ мамаыр илъыныр, цIыфым дэигъэ зэрымыханыр ары «Джэныкъо машIор» зыфэгъэхыгъэр, — ело СтIашъу Юрэ. — IэкIыб хэгъэгумэ къа-

рыкIыжырэ тильэпкъэгъухэр мамаырэу псэунхэм, ячIыгу рэхъатныгъэ щагъотыжыным фэшI «Джэныкъо машIор» сэрыкIэ мэхъанэ ин зилэ Iофшлагъэу щыт. Унэу узэрысыр ары шIумрэ дэхагъэмрэ язехъаклоу щытын фаер.

Хэкум къэзыгъэгъэжырэмэ янасып тарихъ чыгуым щагъотыжыным, яшэн-хабзэхэр хамынэнхэм, адыгабзэр зэрагъэшIэ-

ным апае сурэтышI-модельерым гупшысэу гъэшIэгъонхэр илэх. Урыс-Кавказ заор зауыхыгъэм итамыгъэу «Шъхъарыхъон» хыгугъэу тэлъыгъ, ащ фэгъэхыгъэ унашхохэри Дунэе Адыгэ Хасэм ыштагъэх. Зыхэку зэзыгъэгъотыжырэмэ СтIашъу Юрэ гуфэбэныгъэу афырилэр илофшлагъэхэмкIэ къегъэлабгъо.

Сурэтхэм арытхэр: «Джэныкъо машIор» «Шъхъарыхъон» ятеплъ.

НыбжыкIэхэмрэ лъэпкъ шIэжымыр

ИорэдкIи къырегъэблэгъэжыых

Урысыем, Молдовэм яфестивальхэм Мышъэ Азидэ щытхъуцIэхэр къащыдихыгъэх. Адыгэ Республикэм, хэкум къэзыгъэгъэжыгъэ тильэпкъэгъухэм афэгъэхыгъэ зэхыхэхэм ахэлажъэ. Мэкъэ IэтыгъэкIэ къыlorэ оредхэр щылэныгъэм къыхыхыгъэхэщ, гум рехых.

Азидэ оред пэпчэ екIолэ-кIэ хэхыгъэ къыфегъоты. Искусствэхэм якIэлэцIыкIу еджапIэ Тэхъутэмыкъуае къыщиухыгъ. Оред къылоным, фортепианэм зафигъэсагъ. Районым культурэмкIэ и Унэшхо илъэсыбэ хъугъэу Iоф щызышIэрэ ШъэуапцIэ-къо Асыет, нэмыкI кIэлэгъа-

джэхэм яшIуагъэкIэ, лъэпкъ искусствэм гукIэ нахъ пэблагъэ хъугъэ.

Молдовэм щыкIогъэ Дунэе фестивалым молдаваныбзэкIэ къыщилогъэ оредыр зэхэщаклохэм агъэшIэгъуагъ, шIухъафтын шъхъалэр адыгэ пшъашпэм къыфагъэшхошагъ. Адыгэ пщынэм фэгъэхыгъэ оредэу Сихъу Рэмэ-

занэ Ыусыгъэр, «ХъапакIэ иорэд», «Си Мурадин» зыфиIорэр, нэмыкIхэри Азидэ ирепертуар хэтых. «Щэбзищ, жьогъо 12». А оредыр дискым тетхагъэу шъолъырым, Москва, Ленинград хэкум, тильэпкъэгъухэр зыщыпсэурэ хэгъэгумэ ащэжынычы.

— Адыгэ Республикэм ибыракъэу быбатэрэм сыкIэрытэу «Щэбзищ, жьогъо 12»-р къасло зыхъукIэ, тильэпкъ къыкIугъэ гъогур зэкIэ цIыфмэ зэхызгъэхы сшIоигъу, — къеIуатэ Мышъэ Азидэ. — Фестивалэу «Адыгем ижъогъоужыгъэхэм» сахэлажъэзэ, тильэпкъ оредхэр нахъ сшIогъэшIэгъон хъугъэх. Фес-

тивалым ныбжыкIэхэр зэфещэх, щылэныгъэм фегIух...

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо ансамблэу «Ислъамыем» иконцертхэу Краснодар, Мыекъуапэ ащыкIохэрэм, лъэпкъым ишIэжъ пчыхъэгъэхъэмэ Мышъэ Азидэ ащысэлъэгъу. IэкIыб хэгъэгумэ къарыкIыжыгъэ тильэпкъэгъумэ ямэфэкI зэхыхэмэ ишIэшIэ ищыгъэ нагъоу Азидэ оред къащило зыхъукIэ, ынэгъу гущIом зэлъештэ, къашъом хелъасэш, лъэпкъ шIэжыым гукIэ ухещэ. Искусствэр шIу зыщалэгъурэ унагъом зэрэщанпугъэм уасэ фишIыгъэ, сыд фэдэ сэнэхъат къыхыхыштми, оредыр зэрэщымыгъушпшэжыщтыр зыдешIэжы.

Сурэтым итыр: оредылоу Мышъэ Азид.

Тильэпкъэгъухэмрэ зэпхыныгъэхэмрэ

Iахылыр къытлэжIо

Тыркуем щыпсэурэ Хъарэхъу (Хъарыхъу) Хъакъ лъэпкъ зэпхыныгъэхэр гъэптыгъэнхэм, адыгабзэр кIэлэеджакIомэ ягъэшIэгъэным пылъ. Экономикэ Iофыгъохэу зэрихэхэрэр къелыхыгъэ, лъэхъаным диштэу зэхыцэнхэ ымылэкIэу уахътэ къыхэкIмэ, ыгу ыгъэкIодырэп. Хъульфыгъэ ныбжыкIэр нэгъушлоу «Адыгэ макъэм» иредакция къычIэхъагъ, адыгабзэкIэ сэламыр къыхыгъ.

— Узэсымыгъэлъэгъоу Тыркуем згъэгъэжыныр къызгъэкIугъэп, — ело Хъарэхъу Хъакъ. — Неуш гъогу сытхъажы. Тыркуем къыкIыгъэ кIэлэцIыкIумэ сырягъус. Пэнэхэс, Тэхъутэмыкъуае, Щынджыгъе, фэшъхъаф къуаджэмэ сащылагъ, синэIуасэмэ салукIагъ.

Хъарэхъу Хъакъ синэIосэ къодыеп, сIахыылхэм ахэсэлъыгъэ. Сянэ Хъарэхъумэ япхъу. Тыркуем ит чылэхэу Тэхъутэмыкъуаерэ Щынджыерэ зэпэгъунэгъухэу зэрэпсэухэрэр, тильэпкъэгъумэ ящылакIэ, нэмыкI къэбархэр къысфилотагъэх. Тыркуем сызыдищэ, тарихъ хъугъэ-шлагъэхэр къысигъэтхыгъэ зэрэшIоигъори къысIуагъ.

Нэпэеплъ шIухъафтынхэр зэфэтшIыгъэхэу хъакIэр згъэкIотэгъэзэ, ошIэ-дмышIэу тыкызэтеуцагъ. Хымэ чыгуым зэрэкложыерэр къыхэхэу Хъакъ къызэплъэкIыгъ, ылъэгъурэмрэ зэхыхырэ-рэ гукIэ зыдихыгъэ зэрэшIоигъор изекIокIэ-шыкIэмэ къахэщыгъ.

— Тихэку сыкызыкIокIэ, МэщбэшIэ Исхъакъ, Шъхъэлэхъо Абу, СтIашъу Юрэ, Шъэожэ Розэ, Нэхэе Тэмарэ афэдэ цIыф цIэрыломэ салукIэ сшIоигъу шъхъае, уахътэр сфигъэкъурэп, — зэдэгущыIэгъур лъегъэкIуатэ Хъарэхъу Хъакъ.

Адыгэ Республикэм имэфэкI мафэхэм ахэлэжъэнэу Хъ. Хъарэхъур Мыекъуапэ къызгъэблэгъагъ. Ащ фэдэ зэхыхэхэм тицIыф цIэрылохэр нахъ ащилъэгъунхэ

зэрилъэкIыщтыри есIуагъ. Хъакъ ипшъашъэу тиреспубликэ къэкIуагъэм сыIу-кIагъ. АР-м и Лъэпкъ музей щыIэу гущыIэгъу сыфэхъугъ. Адыгабзэр дэгъоу зэримышIэрэм фэшI пшъашпэм игухэлъхэр IупкIэу къыгъимыIуагъэхэми, купым хэтгыгъэ Цопсынэ Фархъат тызэрэщигъэгъоагъэу, кIэлэеджакIомэ адыгабзэр нахышIоу зэрагъашIэ ашIоигъу. Зэкъошныгъэм игъогоу зытхъагъэхэм нахыбзэрэ

Хъарэхъу Хъакъы.

рыкIощтых. Къэзыгъэгъэжыным кIэхъопсыхэрэр тильэпкъэгъухэм ахэтых.

НэкIубгъор зыгъэхъазарыгъэр
ЕМТИЛЪ Нурбий.

Редактор шъхъаIэхэр:

ДЭРБЭ Тимур
ХЪЭШУЦIЭ Мухъэмэд
ТХЪАГЪЭПСЭУ
УцужыкIу

Зэхэзыщагъэ-хэр:

Адыгэ Республи-
кэм и Къэралыгъо Совет —
Хасэр, иминист-
рэхэм я Кабинет

КъыдзыгъэкIырэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкъ
IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм
ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм
адырIэ зэпхыныгъэхэмкIэ
ыкIи къэбар жъугъэм
инамалхэмкIэ
и Комитет

Зыщаушыхъатыгъэр:

Урысые Федерацием хэутын
IофхэмкIэ, телерадиокъэтын-
хэмкIэ ыкIи зэлъыIэсыкIэ
амалхэмкIэ и Министерствэ
и Темеыр-Кавказ чIыплэ
гъэIорышIапI, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Зыщыхаутырэр

ОАО-у "Полиграф
тедзапIэу "Адыгер",
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Редакциер зыдэщылэр:

385000, къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр: приемнэр — 52-16-79, редактор
шъхъалэм иапэрэ гуадзэр —
52-49-44, редактор гуадзэр — пшъэдэкIыжъ
зыхырэ секретарыр — 52-16-77.
E-mail: adygvoic@mail.ru

Пчъагъэр

4285

Индексхэр

52161

52162

Зак. 1655